

עין משפט‏**נר מצוה**

קבט א ב מיי פ"ה מהל' סנהדרין הלכה ב: קל א שם הלכה א ופ"ד מהל' ע"ז הל' ג:
קלא ד מיי פ"ד מהל' ע"ז הלכה ב סמג עשין ג:

רבינו חננאל

א"ר זעירא לוד מיהודה
היה ומפני מה אין מעברין בה. מפני שהן גסי הרוח ומיעוטי תורה. הפך אפרי וחמא ר' אחא בן פוי א"ל אישה עברותניי מבזה רבנן: דייני נפשות בכ"ג. הרובע והתרבע בכ"ג. קא פסיק ותני רובע לא שנא רובע זכר ולא שנא רובע נקבה דמשמע כל רובע בין אשה שהביאה עליה בטהרה בין איש שהביא עליה בהמה מיתתן בכ"ג. בשלמא אשה כתיב בה והרגת את האשה ואת בהמה אלא איש מנא לן. ופשוטו מדרכתיב כל שוכב עם בהמה מות יומת דלא הוה צריך דכתיב ואיש יתן שכבתו בבמהה מות יומת. כל שוכב כמה נאמר לא בא אלא בלשכב ומדאפקיה רחמנא בלשון שוכב ש"מ מה שוכב הוא ובהמתו בכ"ג אף אמשכב הוא ובהמותו בעשרים ושלשה.

שור הנסקל בעשרים [ושלשה] שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת מה מיתת בעליו בכ"ג אף מיתת השור בכ"ג ואסיקנא אבל למטליה על רציתא בהמתו ליתא למימר הכי דכתיב ביה בהורג עצמו קרא אחרינא מות יומת המכה רוצח הוא למה לי. אלא ללמוד כי על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו: **הואב** והדוב והארי והנמר והברדלס והנחש מיתתן בכ"ג. ר' אלעזר אומר כל הקודם להורגו זכה. אמר ריש לקיש והן שהמיתו. אבל לא המיתו ולא. אלמא קסבר יש להן תרבות ויש להן בעלים. ותניא כוותיה דריש לקיש הקודם להורגו ר' אלעזר כל הארי והדוב זכה. תנא בהריא זכה לשמים. ובין תנא קמא ובין ר' עקיבא איכא בינייהו נחש. ר' עקיבא אומר נחש אינו בכ"ג. והא נמי דתנן בפרק האבות גיטין הוואב והארי והדוב והנמר והברדלס והנחש הרי אלו מועדין כו' ר' אלעזר אומר בזמן שהן כו'. ב. כריש לקיש דייקא: **אין** דין את השבט אלא בב"ד של שבעים ואחד. אוקמא רבינא במסקנא שבט ששורח ואפי"ג דתניא עד כמה עושין עיר הנדחת מעשרה ועד מאה דברי ר' יאשיה ר' יונתן אומר ממאה ועד רובו של שבט. הני מילי לקטלא דלא קטלינן ליה אלא בסקילה כדון יחיד אבל בדינא דרבים בע"א דיינינן ליה.

^{[א] ע"י בתוס' כפן ד"ה ור"י דהכא רבי אלעזר ב"ר אבא רבינו גרסא לעל ר' אלעזר שפיר כתב דכרש לקיש דייקא ודוריק:}

טו:

אימא אָקטאָר‏ הוא דאתא. תימה דמשמע דאי לקטלא אתא טו

לא דרשין מיניה כמיתת צעלים כך מיתת השור ותימה הא גבי רובע דדריש לעיל מדליתקיש וכ"ת משום דחדא מיתה כמיז אתרווייהו דכתיב והרגת את האשה ואת הצהמה הא גבי שוכב דרשין מדליתקיש אע"ג דכתיב מיתה בכל חד צאפי נפשיה ואיש כי יתן שכבתו בצהמה מות יומת וגו' וי"ל דהתם צהמה כתיב צתריה לאקשויי צהמה לאיש אצל הכא כתיב שור צרישא והדר צעלים לאקשויי צעלים לשור ולא שור לצעלים אי לאו משום דמייתר דלא אינטריך לגופיה וא"ת והא אכתי אנטריך יומת למיתה צידי שמים כדדרשין צאלו נערות (תמוזות לו: ושם) לפי שמצינו מומתין צידי שמים נותנין ממון למתכפר להם שנאמר ואם כופר יושת עליו וי"ל דאי למיתה צידי שמים לחוד אתא הל"ל ימות אצל יומת משמע צצ"ד לך מוקמי ליה למיתה ממש או לכמיתת צעלים כך מיתת השור ומ"מ כי מוקמינן ליה לכמיתת צעלים כו' דרשין נמי מיתה צידי שמים דאין מקרא יולא מידי פשוטו דמשמע דצעלים חייצין מיתה ועי"ל דה"פ ואימא לקטולה נמי הוא דאתא ולא למעוטי דרשה דכמיתת צעלים כך מיתת השור קא אתי דקדרשין ליה נמי מדליתקש: **שורך** סיני בכמה. איש סיני לא קמייציעא ליה כדמוכח בסמוך דדריש אס צהמה אס איש מה איש צכ"ג משמע דאיש פשיטא ליה אע"ג דאכתי לא מכתב קרא דושפטו העדה והלילו העדה (במדבר לה: מ"מ כיון דתקון יתרו סנהדראות סתמא דמילתא סנהדרי קטנה נמי לדיני נפשות תקון וא"ת ומאי קמייציעא ליה משור סיני דמ"ג מינה מאי דהוה הוה וכן קשה צפ"צ דמסכת ע"ז (דף לו.) צמה שימש משה כל ז' ימי המילואים ושמא מייציע ליה למיסבד קראי כדלשכתן פ"ק דיומא (ד' ה. ושם) גבי כינז הלנישן: **בזי** גמרי' שעה מדורות או **לא**. תימה הא אפילו דורות מדורות לא ילפינן לעיל דמייציע לן קרא לרובע ונרבע ושור הנסקל וי"ל דהכא אית לן למילף טפי משום דכל דיני סקילה ילפינן לקמן מסניי צפרק נגמר הדין (דף מה.) מניין שצדקיהו הוא ת"ל ירה מניין שצסקילה ת"ל סקול:

והברדלס. פ"ה פוטוי"ש ולא

משמע קן דאותו

אינו עו כל כך וכלן משמע שהוא עו ביותר ודרכו להמית את האדם וכן

צפרק אלו מציאות (צ"מ דף דה.) אמרי' המציז מן הארי ומן הדוב כו' ובפ"ק דצ"ק (טו: ושם) תנן הרי אלו מועדים ואפשר שהוא מין נחש דהא מפרש התם בגמ' (טו: ושם) דצדלס היינו אפא ואצוב וזו אפא ואצוב וזו אפעה שהרי גיא הצבועים מתרגמינן מישר אפעיא (שמואל א יא) וכתיב אפעה ושרק מעופף (ישעיה ל) ומיהו יש עדיין צדלס אחר דהא צפ"ק דצבורות (דף ט.) חשיב אפעה לע' שנה צדלס לג' שנים ואע"ג דחשיב לה התם צהדי זאב וארי ע"כ לאו היינו ההוא דהכא ודצ"ק דהא מפרש התם דהיינו אפא דהוא אפעה ויתכן דההוא

דצבורות הוא פוטוי"ש שפ"ה צכאן וכן ההיא דפ"ק דפסחים (דף ט.)

ור' יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו. אדרי"א דמתני' קאי דקסבר ^א (אית) להם תרבות ואין להם צעלים ותימה דצפ"ק דצ"ק (דף טו:) תנן ר"א אומר בזמן שהם בני מועדים ואומר ר"ת דהתם גרס ר' אלעזר שמזכירו אחר ר"מ התם בגמרא והכא ר' אלעזר שהוא קודם ר"ע ומיהו אכתי קשה דהתם תנן והנחש מועד לעולם אליצא דכ"ע והכא קאמר ריש לקיש והוא שהמיתו אצל לא המיתו לא דיש להם תרבות ויש להם צעלים אפי' נחש ושמא יש לחלק דלענין דאין להורגן כל הקודם קאמר הכא דיש להם תרבות אפי' נחש אצל לא לענין נזק שלם ועוד ארי"ת תרבות דהתם הוא שגידלם צציתו ותרבות דהכא ^ה היינו צקשורים בשלשלות כגון ארי צגוהרקין שלו דאין להורגם אלא כשהמיתו אפי' נחש^ה: **בארי** זכה זכור. צעורין. צמרינה (צ"ק דף פ: ושם) גבי חתול כולוהו מדוד דזכה לעורו: **תניא** בוותיה דר"פ. הא דלא חשיב הך צריש הסולך (יבמות דף לו. ושם) צהדי חלת דהלכה כר"ל משום דהכא אליצא דר"א פליגי: **מעשרה** עד ק'. הא דלמר חשיב עיר צק' ולמר צעשרה נראה דפליגי צקרא דעמוס ה' דכתיב העיר היוצאת אלף תשאר מאה והיוצאת מאה תשאר עשרה:

דיני ממונות בשלשה

פרק ראשון סנהדרין

אימא לקטלא. לחייב מיתה לצעליו וניחייציה מיתה והיכי מפסיקין לה מפשטיה לגמרי: אי **כפז כפי**. קושיא היא. כלומר אינטריך יומת לדוגו צמיתה האמורה צתורה סתם דאינו אלא חנק דלא תימנא גס צעליו יסקל: **קטל איהו צסיף**. דקי"ל לקמן (ד' נב:) רוצח צסיף:

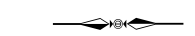
קטל שורו נימא צסקילה. דחמירה מכולן בתמייה: **הניחא**. הא דעקרת ליה לקרא מפשטיה ולא מוקמינן ליה למיתת חנק ממש: **למ"ד חנק חמור**. מסיף צפ' ד' מיתות (לקמן נ:) הלכך איכא למיפרך קטל איהו צסיף קטל שורו צחנק: **אלא למ"ד חנק קל**. אימא למיתת חנק אתא: **משום היא גופא**. משום הך קשיא גופא דלא תימנא לא תקחו כופר כתב רחמנא וליקטול כתב רחמנא ונתן פדיון נפשו למימר דהיכא דקטל איהו לא תסגי ליה צממונא כו' אצל קטל שורו סגי ליה צממונא ואי לא יהיז כופר חייז חנק: **שור סיני**. צהמה שקרצה להר צעוד שהשכינה שם דכתיב אס צהמה אס איש לא יחיה: **צנמא**. דיינים יידון: **מה איש צכ"ג**. דאיש פשיטא לן דככר הוקצעו לישראל סנהדראות מיתרו ואלין: **צדלס**. חיה היא וצלע"ז קורין אות' פוטוי"ש: **אמר ריש לקיש**. הא דלמר ר' אליעזר כל הקודם להורגן זכה^ה והוא שהמיתו נפש ואמילתא דת"ק דאיידי כשהמיתו קאי ר' אליעזר: **יש להם סרבות**. מותר לגדלן לפי שאדם יכול ללמדן שלא יזיקו הלכך שם צעלים נקרא עליהן ולא הוי כהפקר ואסור להורגן אס לא המיתו אצל אס המיתו סופן מותיה על מחילתן שלא אלו בני תרבות ואין צריכין לדונן: ר' **יוחנן אמר אע"ג שלא המיתו**. א"ר אליעזר כל הקודם להרגן זכה וה"ק ליה לת"ק דקאמרת כשהמיתו צריכי כ"ג דיינין איז אומר אפילו לא המיתו מותר להורגן כל הקודם וכ"ש אס המיתו: **ואין להם צעלים**. כלומר אין שם הצעלים חל עליהם ולא הוו אלא כהפקר לפי שלא היה לו לגדלן: **זכה**. משמע נשתכר: **זכה צעורן**. העור שלו כיון דאין להם צעלים: **כיון דהמיתו**. ואמור רבנן דאין צריך לדונן צצ"ד הוו להו כמאן דגמר דיינייהו ואסירי צצנהא דקדק"ל שאס שחטו לאחר שנגמר דינו אסור צפרק שור שנגח (צ"ק מה): **זכה לשמים**. צדקה עשה: **איכא צינייהו נחש**. דת"ק חשיב ליה צהדי הנין וצעי כ"ג ור"ע צאינן צצירה ליה כוותיה צר מנחש כדאמרין צצרצעה אבות מייקין (שם דף טו:)

דצרי הכל: לענין ע"ז. חלק צין יחידים למרוצים דעיר הנדחת צעי סנהדרי גדולה כדיליף לקמן (דף טו.) ויחיד יידון צכ"ג דכתיב (צדריס יז) והוצאת את האיש ההוא וגו' אל שעריך צ"ד צצבעריך: **למימרא**. דצצט שלם שהודח צדינא דרצים דיינינן ליה כדינא דעיר הנדחת דמיקרי מרובין דיינינן ליה צסיף וצסנהדרי גדולה: **מעשרה ועד מאה**. צציר מעשרה לא מקרי עיר וטפי ממאה נפקא ממורת עיר והוו להו ציצור וצציצור לא כתיב סיף הלכך כל א' יידון צפני עצמו וצסקילה: צנשיא

אס חולדה וצדדלס מצויין שם משמע שהיא חיה קטנה כעין חולדה: **ור' יוחנן אמר אע"פ שלא המיתו**. אדרי"א דמתני' קאי דקסבר ^א (אית) להם תרבות ואין להם צעלים ותימה דצפ"ק דצ"ק (דף טו:) תנן ר"א אומר בזמן שהם בני מועדים ואומר ר"ת דהתם גרס ר' אלעזר שמזכירו אחר ר"מ התם בגמרא והכא ר' אלעזר שהוא קודם ר"ע ומיהו אכתי קשה דהתם תנן והנחש מועד לעולם אליצא דכ"ע והכא קאמר ריש לקיש והוא שהמיתו אצל לא המיתו לא דיש להם תרבות ויש להם צעלים אפי' נחש ושמא יש לחלק דלענין דאין להורגן כל הקודם קאמר הכא דיש להם תרבות אפי' נחש אצל לא לענין נזק שלם ועוד ארי"ת תרבות דהתם הוא שגידלם צציתו ותרבות דהכא ^ה היינו צקשורים בשלשלות כגון ארי צגוהרקין שלו דאין להורגם אלא כשהמיתו אפי' נחש^ה: **בארי** זכה זכור. צעורין. צמרינה (צ"ק דף פ: ושם) גבי חתול כולוהו מדוד דזכה לעורו: **תניא** בוותיה דר"פ. הא דלא חשיב הך צריש הסולך (יבמות דף לו. ושם) צהדי חלת דהלכה כר"ל משום דהכא אליצא דר"א פליגי: **מעשרה** עד ק'. הא דלמר חשיב עיר צק' ולמר צעשרה נראה דפליגי צקרא דעמוס ה' דכתיב העיר היוצאת אלף תשאר מאה והיוצאת מאה תשאר עשרה:

מסורת הש"ם

א) [לקמן נב: פד:], **ב**) [ע"י תוס' מנחות יט: ד"ה ושמואל ועוד שם ט. ד"ה אלא שעה], **ג**) לעיל ב., **ד**) [תוספ' פ"ג], **ה**) [לעיל ג.], **ו**) [וע"י מ"ש תוס' מנחה ו: ד"ה מ"ג], **ז**) [ל"ל און], **ח**) [וע"י תוס' צ"ק טז: ד"ה ר"א],

תורה אור השלם

- אם בפר יישת עָלָיו וְיָתֵן פְּדִין נַפְשׁוֹ כְּבֵל אֲשֶׁר יִישֶׁת עָלָיו;
- וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לַנֶּפֶשׁ רָצָח אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לְמוֹת בִּי מוֹת יוֹמָתוֹ: כְּמִדְּבַר לֵה לֵא
- אִם בְּאִיכָּה הִבְדּוּ בְּיָדוֹ וְיָמֹת מוֹת יוֹמָת הַפֹּהֶה רָצָח הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרָצָח בַּפָּנֵעוּ בּוֹ: כְּמִדְּבַר לֵה כֹא
- לֹא תִגַּע בּוֹ דָּ בִּי שְׂקוֹל יִשְׁקָל אוֹ יָרֵה יִיָּרֵה אִם בְּהִמָּה אִם אִישׁ לֹא יִיָּרֵה בַּמִּשְׁחָה יִדְּבַל הַדָּם יַעֲלוּ שְׁמוֹת יֵט יִג בָּקָר:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה ור"י וכו' היינו בקשורים בשלשלאות. ע"י צ"ק דף פ ע"ב תוס' ד"ה מותר:

לעזי רש"י

פוטוי"ש [פוטוי"ש]. חולדה.